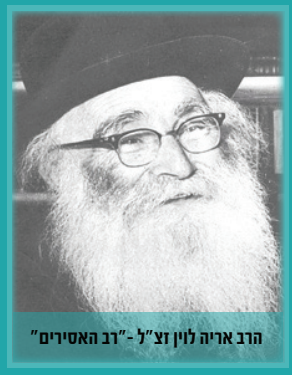
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 180

י"ח אב תש"פ

פרשת עקב

דרך חיים

משה רבנו מדריך את עם ישראל לקראת הכניסה לארץ ולאתגרים הצפויים להם בה: "השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום. פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת. ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה. ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש. המאכלך מן במדבר אשר לא ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך. ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבתיך כיום הזה" (דברים פרק ח, יא-יח).

נטיית האדם לייחס אל עצמו את כל המעשים אותם הוא עושה, את כל ההצלחות ברכוש, כבוד ומעמד. אמנם מזהירנו משה רבנו מפי השכינה "ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך... ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". הטעם אותו מביא משה רבנו לדבריו הוא משום ש"הוא הנתן לך כח לעשות חיל... אשר נשבע לאבתיך כיום הזה". יש יחס בין ההשמרות מ"כחי ועצם ידי" להכרה שירושת הארץ באה מכח אבותינו הקדושים.

כשרבקה מגיעה לפגוש את יצחק אבינו היא רואה אותו יוצא בשעת המנחה עם ידיו למעלה מראשו. הידיים של האדם הן כלי המעשה, כשמרימים אותן מעל הראש מעידים בכך שהאדם מוסר את מעשיו כלפי מעלה, לרצון ה' שלמעלה מהבנתנו. זוהי התבטלות לחלוטין כאדם שנכנע. לכן תפילה מנחה שאותה תיקן יצחק אבינו ממוקמת דווקא באמצע עסקי היום, לעצור הכל, לבטל את פעילותי ולהודות לבוראי.

דרך זו של ביטול "כחי ועצם ידי" למד יצחק מאברהם אביו. כשאברהם מקבל בקשה ממלכי צדק מלך שלם לקבל ממנו שכר על המלחמה בארבעת המלכים, משיב אברהם "הרמתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ" (בראשית יד כב). ומתרגם אונקלוס שהרמת הידיים משמעותה "בצלו"- בתפילה. שוב אנו רואים את הרמת הידיים בתפילה.

מבאר המלבי"ם (שם): "הנה אברהם ראה ויוכח כי לא ידיו עשו את החיל הזה, ולא בכח ידו ובגבורתו ניצח ארבעה מלכים אדירים כאלה. רק ה' הוא היה הלוחם והמנצח, ואיך יקח מן השלל מאומה? שהגם שמן הדין השלל מגיע להמנצח את המלחמה, אבל הוא לא נצח ולא עשה מאומה, רק ה' לחם ונצח. וזה שאמר "הרימותי ידי", רוצה לומר ידי זאת הלוחמת והנוצחת הרימותי אל ה', שהוא נצח ולחם בידי, וידי לא היתה רק כחרב ביד ה' שהוא אל עליון וקונה שמים. ואם כן, אחר שאני לא לחמתי ולא עשיתי

המשך בעמוד הבא

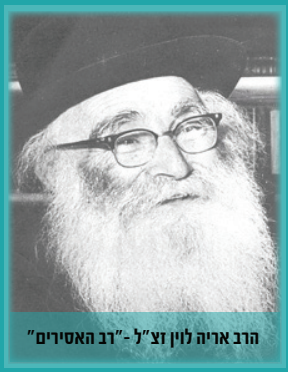

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

מאומה, אם אקח מחוט ועד שרוך נעל, רוצה לומר כל מה שאקח הלא אקח מכל אשר לך, כי אין השלל שלי. "ולא תאמר אני העשרתי את אברם", פעל תאמר הוא נסתר לנקבה ומוסב על היד שאמר "הרימותי ידי", אמר אם אקח מהשלל דבר כאלו ידי נצחה ועשתה חיל, אז תאמר ידי אלי לאמר "אני העשרתי את אברם". כמו שכתוב "ואמרת בלבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל". ואיך תאמר ידי שהיא העשירה אותי אם ה' פעל כל זאת ולא ידי יד כהה?!".

אותה התודעה שמעשינו והשתדלותנו באים מכח בורא עולם כחומר ביד היוצר היא התודעה המיוחדת לבני אברהם יצחק ויעקב. כל ירושת הארץ מגיעה מכח ההבטחה לאבות הקדושים, וממילא רק בהיותנו בניהם וממשיכי דרכם בביטול כוחנו למקורו אנו זוכים לירושת נחלתם.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

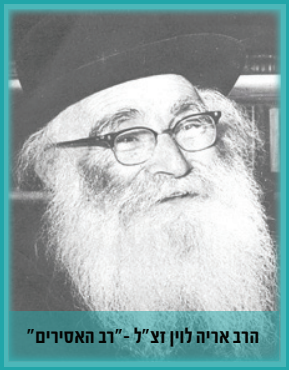
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

את מידת 'עשה לך רב' החדיר ר' אריה בביתו בכל צעד ושעל. את צאצאיו חינך כי לפני כל פעולה משמעותית קטנה כגדולה שפועלים במהלך החיים, יש ליטול עצה מן הזקנים, אלו חכמי התורה שבכל דור ודור. וכי מי שנועץ בהם אינו נכשל.

כאשר הוצע לר' רפאל, בנו של ר' אריה את שידוכו, כתב לו ר' אריה בתוך הדברים כי לפני שהשידוך ייצא לפוּעל "תקבל ברכה מאורים ומורים הגאונים הצדיקים, ואולי יזדמן לך להיות אצל רוח אפינו החזון-איש שליט"א".

כך ניווט ותבע בנועם מצאצאיו לתכנן את מהלכי החיים רק לאחר שיציעון את הדברים לפני רב וחכם, מבלי להישען על חכמתם ובינתם בלבד. ר' רפאל קיים זאת בדקדוק רב כל ימי חייו. ההתבטלות המפליאה שלו לדעת גדולי התורה, והציות המוחלט שלו לדבריהם הייתה כאבן יסוד במשנת חייו. בפרט לגיסו, רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, בו ראה כמורו ורבו, והיה בא אליו תמידין כסדרן להציע את ספקותיו בהלכה, הנהגה והשקפה, ונהג על פיו ככל אשר אמר, גם אם הדבר היה נוגד את דעתו ואפיו באופן מובהק.

דוגמא לכך, פעם התבקש ר' רפאל על ידי גיסו לפרסם מכתב ברבים אשר היה בו תועלת ביצור חומות הדת. במכתב זה היה מן ההכרח לגרום פגיעה בעקיפין באדם מסוים, דבר שהיה רחוק מאופיו וטבעו של ר' רפאל. נקל לשער את הקושי שהיה לו בביצוע משימה זו, ובנקל היה יכול ר' רפאל להטיל את המשימה על אחרים, אולם אמר: "אם רבי יוסף שלום מבקש איני פוצה פה".

(דרך אבות עמודים רלג-רלד)

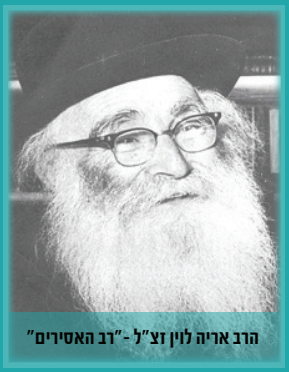
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אומרת הגמרא: "אמר מר: קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? - זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית" (ברכות ד:). מכאן נקבע הדין שלא להפסיק בין ברכת גאל ישראל לתחילת תפילת הלחש. אמנם בנוגע לתפילת ערבית סמכנו לעתים על הדעה השניה המובאת בגמרא שסומכים קריאת שמע למיטתו, כלומר לשינה. כאשר אדם מאחר לתפילה והוא רואה שהציבור נמצאים כבר בתוך קריאת שמע, וכל שכן אחריה, כך שאם יתפלל כסדר לא יספיק לעמוד יחד עם הציבור לתפילת עמידה - ימתין לתפילת עמידה עם הציבור, ואחר התפילה ישלים את קריאת שמע וברכותיה. בנוגע לעניין סמיכת גאולה לתפילה שונה היא תפילת ערבית בדבר נוסף שאחר ברכת "גאל ישראל" אומרים אנו את ברכת "השכיבנו" שלכאורה מפסיקה בין "גאל ישראל" לתפילת עמידה, אמנם יישבה הגמרא שברכה זו היא 'גאולה ארכיתא', ממש כפי שבתפילת שחרית המילים "ה' שפתי תפתח וכו'" לא מהוות הפסקה בין הגאולה והתפילה משום שהן כתחילת התפילה.

ישנה ברכה בשם "יראו עינינו" שנדפסה בחלק מהסידורים של בני אשכנז בין "השכיבנו" לתפילת עמידה. המשנה ברורה (רלו סק"ה) הסביר שטעם אמירתם הוא שהיו מתפללים בשדות ופחדו להשתהות שם, ובמקום התפילה היו אומרים י"ח האזכרות המופיעות בפסוקים, וכיוון ששבו להתפלל בבתי כנסיות תפילת ערבית כדין לא עקרו המנהג ממקומו. אמנם בני ספרד וחלק מבני אשכנז לא נהגו כלל לאמרו, ובמיוחד לא בארץ ישראל.

אחר תפילת עמידה חותם הש"ץ בקדיש 'תתקבל' כבכל תפילה. אחר קדיש זה למנהג בני עדות המזרח והחסידים אומרים "שיר למעלות" ולאחר מכן קדיש יתום. הנוהגים לומר "שיר למעלות" אומרים "ברכו" קודם "עלינו לשבח", ומי שאינו אומר "שיר למעלות" אומרו אחר "עלינו לשבח". דין זה של אמירת "ברכו" בסוף התפילה נקרא בלשון חז"ל 'לפרוס על שמע', שהוא אמירת "ברכו" וברכות קריאת שמע לאדם שלא היה יחד עם הציבור בשעה שקראו "שמע" כך שהפסיד את אמירת ה"ברכו" שפותחת את ברכות קריאת שמע כפי שביארנו בתחילת הלכות תפילת ערבית. אמנם כיום המנהג שהאדם שאומר קדיש יתום או הש"ץ אומרים "ברכו", ולא מדקדקים אם יש אדם שלא היה בשעת אמירת "ברכו" בתחילת התפילה או לא.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

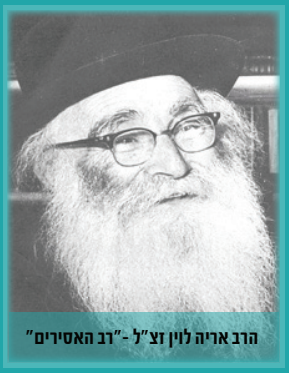

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום הרב, טעיתי ואמרתי בתפילת שחרית "אמת ואמונה" אחר קריאת שמע, ולאחר שחתמתי "גאל ישראל" והתחלתי בתפילת עמידה שמתי לב לטעות, מה היה עליי לעשות?

תשובה | יצאת ידי חובת ברכות קריאת שמע, כפי שהביא מרן המ"ב בשם הח"א על פי דברי רבנו מנוח (סי' סו ס"ק נג). ובוודאי לכתחילה צריך לומר את הברכה הראויה, ואם היית שם ליבך באמצע הברכה קודם שאמרת "ברוך את ה'" שטרם "גאל ישראל" היית צריך לחזור ל"אמת ויציב" ולומר כראוי, אבל בדיעבד מרגע שאמרנו את שם ה' של חיתום הברכה חותמים "גאל ישראל" ומתפללים ויוצאים בזה ידי חובה.

וכן הדין במקרה שאדם החליף את "אהבת עולם" של ערבית בשל שחרית שיוצאים בזה בדיעבד ידי חובה (מ"ב סי' ס סק"ב).

שאלה | אמש נרדמתי קודם תפילת ערבית כך שעליי לומר תפילת תשלומין, האם אומרים את תפילת התשלומין קודם התחנון או לאחריו?

תשובה | מרן המ"ב (סי' קח ס"ק יב) פוסק שאין להפסיק בין תפילת עמידה לנפילת אפיים, ולכן יש להשלים את תפילת ערבית רק לאחר נפילת אפיים. ועוד יש לומר "אשרי" קודם תפילת התשלומין, וכתב המשנה (שם ס"ק יג) שלא יאמרנה לאחר מכן קודם "ובא לציון".

וממה שלמדנו שיש להמתין עד אחרי אמירת 'תחנון' אנו למדים עד כמה צריך להיזהר מלדבר דיבורי חולין בשעת חזרת הש"ץ, שלא להפסיק בין תפילה לתחנון, וכן יש להימנע עד 'קדיש תתקבל' שהוא מוסב על תפילת הלחש שאותה התפללנו.